

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ НАПН УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПОЛІТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ НАПН УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ ВИХОВАННЯ НАПН УКРАЇНИ

МАТЕРІАЛИ

*Всеукраїнської науково-практичної
онлайн-конференції*

**«ЛІДЕРСТВО І ОБДАРОВАНІСТЬ:
СУЧАСНИЙ НАУКОВИЙ ДИСКУРС
І ОСВІТНЯ ПРАКТИКА»**

14–19 лютого 2024 року

Київ
2024

Л55 **Лідерство і обдарованість: сучасний науковий дискурс і освітня практика** : матеріали Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції (Київ, 14–19 лютого 2024 року). – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2024. – 1014 с.

У збірник увійшли статті та тези учасників Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції «Лідерство і обдарованість: сучасний науковий дискурс і освітня практика», у яких розкриті питання актуальних наукових і практичних проблем формування та розвитку лідерського потенціалу обдарованої особистості.

Тематика публікацій:

- Лідерство й елітарність в умовах війни
- Лідерство природне і виховуване: у чому колізія
- Лідерство істинне і деструктивне: причини, форми, прояви
- Виховання лідерських якостей обдарованих учнів
  - Інтелектуальна обдарованість і лідерство
  - Олімпіадний і манівський рух у формуванні лідерства

Видання рекомендовано для науковців, керівників і представників освітніх закладів, інститутів післядипломної освіти, педагогічних працівників усіх ланок системи освіти.

Статті подано в авторській редакції (збережено стилістику, орфографію та мову). Автори опублікованих матеріалів несуть відповідальність за точність наведених фактів, цитат, посилань на джерела тощо.

ЗМІСТ

МОТИВАЦІЙНІ ПРОМОВИ	11
<i>Кремень Василь Григорович</i>	11
<i>Довгий Станіслав Олексійович</i>	13
<i>Малиношевський Руслан Васильович</i>	14
Частина І. ДОПОВІДІ ПЛЕНАРНОГО ЗАСІДАННЯ	15
Артьомова Т. І. Лідерство як складова інституту наукового управління.....	15
Біляєва С. О. Соціально-історичні причини формування деструктивного лідерства та його прояви: ретроспектива і сучасність.....	22
Бойченко М. І. Лідерство як відповідь на виклики соціальної критики: демократія в умовах війни.....	29
Ільїн В. В. Від еліти до лідерства – вимога часу.....	35
Казаннікова О. В., Скляренко А. В., Туманян Т. С. Лідерство і обдарованість в умовах ліцейної освіти.....	40
Кармазіна М. С. Лідерство в час війни: Олена Зеленська.....	48
Киричук В. О. Виявлення лідерів серед однокласників методом координатно-соціограмного аналізу класного колективу.....	57
Крилова С.А. Продуктивність жіночого лідерства: краса вчинків і відносин.....	64
Ліпін М. В. Групове лідерство в освіті.....	70
Міхно О. П. Августин Волошин (1874–1945): від шкільного вчителя до національного лідера (до 150-річчя з дня народження педагога, громадсько-політичного діяча, президента Карпатської України, Героя України).....	73
Отич О. М. Лідерство і життєва успішність особистості.....	79
Потульницький В. А. Гетьман Павло Скоропадський як очільник і лідер українського консервативного руху на трьох континентах у міжвоєнну добу.....	84
Присяжнюк Ю. П., Присяжнюк В. П. Формування лідерських якостей учнів у контексті олімпіадного й манівського рухів.....	93
Романюк І. М., Гінетова Т. Л. Обдарованість і лідерство учнів: реалії життя.....	97
Семенова А. В., Семенишин М. О. Своєрідність структури управлінської компетентності сучасного керівника-лідера як ціннісна основа підготовки науково-педагогічних кадрів в Україні.....	101
Сидорчук Т. М. Омелян Пріцак – провідний представник і лідер української зарубіжної науки другої половини ХХ століття.....	105
Черкашин А. І. Вплив лідерських якостей на подолання особистістю психологічної травми.....	115
Чижевський Б. Г. Параметри обдарованої особистості лідера.....	118

Частина II. ДОПОВІДІ СЕКЦІЙНИХ ЗАСІДАНЬ	128
Андрійцьо-Рузаєва А. Ю., Коваль Р. О. Феномен лідерства в умовах воєнного стану.....	128
Бабенко І. В. Аспекти розвитку лідерства та елітарності в умовах війни.....	137
Басюк Н. А. Емоційний інтелект і педагогічне лідерство вчителя початкової школи.....	148
Бездушна І. В. Як відкрити потенціал лідерства у підлітка під час війни	156
Безрук К. О. Розвиток умінь комунікативного лідерства учнів у закладі позашкільної освіти в контексті формування життєвої успішності.....	159
Бершадська О. В. Розвиток лідерських якостей через особливості емоційно-вольової сфери юних спортсменів.....	164
Білокінь К. О., Нарівська У. С., Совайло А. Н. Leadership: scientific discourse and educational practice	172
Бондар О. М. Квест як одна з форм роботи соціального педагога з розвитку психологічної компетентності для розвитку лідерських якостей.....	178
Бондар Т. О. Розвиток когнітивних і емоційних навичок: освітнє лідерство в часи невизначеності.....	184
Бондаренко Н. В., Косянчук С. В. Емоційний інтелект лідера в контексті педагогічної діяльності.....	188
Бондаренко О. І. Лідерство в системі розвитку особистісного потенціалу.....	196
Бондарчук А. О. Учніське самоврядування як засіб формування майбутніх лідерів: досвід минулого та сьогодення.....	198
Босак І. В., Босак Л. О. Обдарованість і лідерство	203
Ваганова Н. А. Творче мислення і лідерський потенціал: взаємозв'язок та особливості проявів у дітей	207
Васильєв Є. В. Капелан – духовний лідер. Діяльність військових капеланів щодо психологічної підтримки воїнів збройних сил України у 2014–2023 роках: основні напрями та виклики.....	218
Васильєва С. А. Лідерство педагогів закладів дошкільної освіти в умовах воєнного стану	228
Ващук О. В. Виховання лідерських якостей обдарованих учнів шляхом залучення до науково-дослідницької діяльності в МАН України	232
Винничук Р. О. Адаптування типології лідерства для програми розвитку лідерських якостей школярів і студентів.....	237
Вітомський Ю. Л., Бондаренко С. Ю. Стійкість та адаптивність військових лідерів в умовах високого рівня стресу	242
Войтенко О. О., Рикунова Н. С., Летенко О. О. Розвиток лідерських якостей здобувачів освіти засобами залучення до творчих конкурсів еколого-натуралістичного спрямування.....	250

5. Власенко О. Закордонний досвід роботи з обдарованими дітьми// Директор школи – 2014. – жовтень(№20). –С. 6-10.
6. Вовнянко Т. Креативність та оригінальність. Психологічні аспекти обдарованості учнів різного віку // Директор школи. -2020. – липень – серпень (№7-8). –С. 100-115.
7. Іноземцева В. Формування лідерських якостей в обдарованих дітей // Імідж сучасного педагога. – 2015. - №3. –С.62-65.

Семенова Алла Василівна,
*доктор педагогічних наук, професор,
провідний науковий співробітник
відділу організації наукової роботи
Одеського державного університету внутрішніх справ*

Семенишин Микола Олександрович,
*доктор юридичних наук, доцент
науковий співробітник науково-дослідної
лабораторії з проблем запобігання
кримінальним правопорушенням
Донецького державного університету внутрішніх справ*

СВОЄРІДНІСТЬ СТРУКТУРИ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО КЕРІВНИКА-ЛІДЕРА ЯК ЦІННІСНА ОСНОВА ПІДГОТОВКИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ В УКРАЇНІ

Консолідація зусиль наукових шкіл з питань оновлення і розвитку методології, теорії і практики впровадження найсучасних здобутків психолого-педагогічних, військово-політичних і правових наук; проведення досліджень, розроблення пропозицій щодо вдосконалення законодавства України та його адаптації до законодавства Європейського Союзу, розслідування військових і воєнних кримінальних правопорушень та злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку й відновлення України в післявоєнний період – ось неповний перелік стратегічно значущих завдань задля забезпечення та зміцнення національної безпеки та оборони в умовах російського повномасштабного вторгнення¹. Адже, «тільки освічена, по-громадянському вихована Нація здатна усвідомити й гідно шанувати свою національну Історію,

---

¹ Semenishyn, M., Semenova, A., Klymenko, I., Shvets, D., Bratel, S., Krykun, V., et. al. (2023). Quality parameters of higher education officers of the National Police in the conditions of imperative human-scale values. Kharkiv: PC TECHNOLOGY CENTER, 232. DOI: <http://doi.org/10.15587/978-617-7319-67-1>.

Традицію, Пам'ять, будучи оберегом власної Ідентичності, Державності... виборюючи Перемогу!... Задля цього мусить ставати якісно іншою (навіть в умовах війни) й сама освітньо-наукова інституційна культура, а передусім національна освіта, через яку проходять всі покоління Нації. Адже йдеться не лише про значущість для зросту (особистісного й суспільного) «крутих речей»: електронних засобів, 3D-принтерів, роботів та інших новацій, а про мотивацію, творчість, критичність, креативність, громадянськість, щоби не творити прогалину між тим, що надає освіта і чого насправді потребує реальний світ» 1.

Відтак, управлінська культура і компетентність керівника-лідера, як ціннісна основа підготовки науково-педагогічних кадрів в Україні, з одного боку, тісно пов'язана із загальною культурою особистості, загальнолюдською та професійною культурою, а система цінностей управлінської діяльності – з системою цінностей суспільства, конкретної професійної спільноти й особистісними цінностями керівників, а з іншого – представляють інтегроване професійно важливе утворення, яке характеризує особливості системи їх управлінських знань, умінь, навичок, здатностей і ставлень, що актуалізується в професійній свідомості, стилі управлінської діяльності, управлінській етиці та поведінці 2. Методологічні засади дослідження змісту і структури управлінської компетентності керівника-лідера, як ціннісної основи підготовки науково-педагогічних кадрів в Україні, обумовлені необхідністю цілеспрямованого формування та розвитку у посадових осіб кадрових органів управлінської компетентності, а в ідеалі управлінської культури, підвищення якості управління науково-професійним становленням і саморозвитком молодих науково-педагогічних кадрів як суб'єктів управління.

З таких позицій значно посилюється роль ідеологічно-націєтворчих та ціннісно-особистісних концептів у науковій розробці, вдосконаленні та впровадженні програм підвищення кваліфікації наукових керівників, які здійснюють підготовку науково-педагогічних кадрів в Україні щодо реалізації ефективної державної освітньої політики збереження наукового потенціалу України та згуртованості інтелектуальних спільнот. Актуальність цієї підготовки також полягає в реалізації ефективної взаємодії з громадськістю, релігійними,

---

¹ Філіпчук Георгій. Громадянська освіта [Електронний ресурс] / Георгій Філіпчук // Facebook. – Режим доступу : <https://www.facebook.com/profile.php?id=100038612836846>. – Назва з екрана. – Дата публікації: 13.02.2024. – Дата перегляду: 14.02.2024.

² Ягупов В. В., Яцино О. В., Тракалюк О. Л. (2023). Методологічні засади обґрунтування змісту та структури управлінської компетентності посадових осіб кадрових органів міністерства оборони та збройних сил України. Publishing House «Baltija Publishing». № 12/7. С. 228-256. DOI : <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-368-2-13>.

міжнародними організаціями тощо¹, запобіганні та реагуванні на військові злочини й забезпеченні національної безпеки. Отже, наразі змістовні аспекти значущості філософського виміру методології науки в кваліфікаційних працях рівня PhD, компаративний аналіз філософських підходів і систем з метою обґрунтування їх продуктивного використання у творчому пошуку здобувачів наукових ступенів в онтологічному та гносеологічному дискурсі філософії науки² набувають науково-практичної важливості для стратегічного розвитку національної освітньо-наукової політики України.

Дослідження аспектів, пов'язаних із обізнаністю здобувачів вищої освіти на тлі реалій військового стану в країні щодо актуалізацій їх потреби у повноцінних уявленнях про пріоритетність гуманітарного права, уявлення про своєрідність політико-правової ментальності українського соціуму обумовлюють важливість створення у вищій школі єдиного культурно-правового освітньо-наукового простору як базису стимулювання самоосвітньої діяльності здобувачів та основи усвідомлення на рівні переконань європейських цінностей і норм цивілізованих країн³. З таких позицій, формування правової компетентності науково-педагогічних працівників необхідно розглядати як необхідну аксіологічну складову феномену «лідерства» в науці.

Своєрідністю науково-педагогічної методології формування управлінської компетентності сучасного керівника-лідера є урахування дидактичних особливостей реалізації андрагогічного підходу як науково-методичної основи підготовки здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня⁴, з актуалізацією практичної значущості базових викладацьких компетентностей для побудови успішної кар'єри керівника-лідера, професійною саморефлексією проблем удосконалення педагогічної майстерності та проектуванню перспективних стратегій самовдосконалення.

---

¹ Bondarenko, V., Semenova, A., Vysotska, T. (2021). Processes of reforming the educational policy of Ukraine and the countries of the European Union: a comparative analysis. *EUREKA: Social and Humanities*, 6, 52–67. DOI: <https://doi.org/10.21303/2504-5571.2021.002195>.

² Васянович Григорій. (2024). *Філософія науки: навчальний посібник для викладачів, аспірантів та здобувачів вищої освіти*. Львів : ФОП Корпан Борис Іванович, 196.

³ Кічук, Я. (2022). Обізнаність у праві Європейського Союзу як параметр правового менталітету українського студентства. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*, (60), С. 80-86. вилучено із <http://visnyk.idgu.edu.ua/index.php/nv/article/view/659>

⁴ Тюріна В. О., Марченко О. Г. (2023). Андрагогіка як науково-методична основа підготовки здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня. Третій рівень освіти. *Луцьк, № 11/17*. С. 123-126.

Також виклики сьогодення що потребують оперативного реагування та адаптивності до нових умов в процесі підготовки наукових кадрів та захисту кваліфікаційних робіт, процедури формування та удосконалення сучасного профілю науковця, модернізації змісту програм підготовки здобувачів освіти третього освітньо-наукового рівня PhD в аспекті новітніх правових вимог менеджменту наукових проєктів та політики академічної доброчесності, професійна саморефлексія власного досвіду обумовили зміст структури і своєрідність програми підвищення кваліфікації керівних кадрів задля розвитку управлінської компетентності сучасного керівника-лідера як ціннісної основи підготовки науково-педагогічних кадрів в Україні:

1. Стратегічні орієнтири консолідації зусиль наукових шкіл України задля зміцнення національної безпеки та оборони.

2. Взаємодія правоохоронних органів, науково-освітніх установ із громадянським суспільством.

3. Складові філософського виміру методології наукових досліджень.

4. Особливості формування та розвитку управлінської компетентності наукових керівників, посадових осіб кадрових органів в умовах повномасштабної військової агресії.

5. Пріоритетність міжнародного гуманітарного права в наукових дослідженнях крізь призму уявлень про своєрідність політико-правової ментальності українського соціуму.

6. Дидактичні особливості реалізації андрагогічного підходу як науково-методична основа підготовки майбутніх науково-педагогічних кадрів.

7. Виклики сьогодення та адаптивність до нових умов підготовки наукових кадрів в аспекті процедур модернізації програм третього освітньо-наукового рівня PhD.

8. Людиновимірність когнітивно-емоційно-вольової тріади ціннісного досвіду науково-педагогічних кадрів¹.

Перспективність означеної Програми вбачаємо у залученні досвідчених науковців і впровадженні у практику підготовки науково-педагогічних кадрів цілісної Концепції української загальнонаукової методології щодо єдності формування і розвитку Людини на ґрунті когнітивно-емоційно-вольової тріади

---

¹ Семенова А. В., Бондаренко В. Д., Висоцька Т. М. (2023). Людиномірність якості освіти: філософсько-методологічний вимір професійної підготовки офіцерів Національної поліції України. *Параметри якості вищої освіти офіцерів Національної поліції за умов імперативу людиномірних сенсів (теорія і практика)*. Монографія. Розд.2. Одеса: Видавн. «Юридика»,. 440 с. С. 74-106. URI : <http://dspace.oduvs.edu.ua/handle/123456789/4915>.

компонент ціннісного досвіду суб'єктів педагогічної дії¹, спираючись на реальну своєрідність формування ціннісного досвіду особистості, конструктивну практику і подальше особистісно-професійне наукове зростання керівника-лідера.

Резюмуючи вищезазначене, зауважимо, що сучасними пріоритетними напрямками державної освітньої політики України має бути: орієнтація на особистість та збереження і трансляція молодим поколінням національних і загальнолюдських цінностей; створення рівних можливостей у здобутті освіти; підвищення соціального статусу і професіоналізму працівників освіти, посилення їх державної і суспільної підтримки; розвиток освіти, як відкритої державно-суспільної системи; інтеграція вітчизняної вищої освіти до європейського та світового освітніх просторів². Інтерпретація загальнолюдських цінностей як ціннісно-орієнтованого цілісного підходу до навчання, що забезпечує сенс життя і діяльність людини, фіксується в історично конкретних формах культури і теоретично обґрунтовує важливість проблеми виміру якості вищої освіти з позицій людиномірності.

Сидорчук Т. М.,
кандидат історичних наук,
керівник Науково-дослідного центру орієнталістики імені Омеляна Пріцака
Національного університету «Києво-Могилянська академія»
sydorchuktm@ukma.edu.ua

ОМЕЛЯН ПРИЦАК – ПРОВІДНИЙ ПРЕДСТАВНИК І ЛІДЕР УКРАЇНСЬКОЇ ЗАРУБІЖНОЇ НАУКИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

Стаття присвячена висвітленню ключової ролі видатного вченого другої половини ХХ ст. Омеляна Пріцака у створенні та розбудові українознавчого центру в Гарвардському університеті в 1960-1990-х рр. Розкривається значення вченого як автора концепції української науки в США, організатора- засновника і першого директора Українського наукового інституту Гарвардського університету, викладача, ініціатора і творця різноманітних науково-

---

¹ Семенова Алла. (2016). Ціннісний вимір досвіду суб'єктів педагогічної дії: *Монографія*. Одеса : Бондаренко М. О. 436. URI : https://www.pedagogic-master.com.ua/public/semenova/tsinisnyi_vymir.pdf.

² Коломієць Л. В., Семенова А. В. (2020). Дистанційне навчання та якість освіти: парадигмальна криза людиноцентризму освітньої політики або про роль особистості педагога. *Вища школа : науково-практичне видання*. № 11-12 (196). С. 7–29. URI : https://www.pedagogic-master.com.ua/public/sbornik_2020_11_12.pdf

Наукове видання

**ЛІДЕРСТВО І ОБДАРОВАНІСТЬ:
СУЧАСНИЙ НАУКОВИЙ ДИСКУРС
І ОСВІТНЯ ПРАКТИКА**

МАТЕРІАЛИ

**Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції
14–19 лютого 2024 року**

Упорядники:

Л. І. Ткаченко, В. М. Шульга

Відповідальність за достовірність матеріалів конференції
несуть автори публікацій.

Підписано до опублікування: 5 березня 2024 року.
Умов.-друк. арк. 117,88. Електронне видання.
Зам. № 0103

Видавництво Інститут обдарованої дитини НАПН України
вул. Січових Стрільців, 52-Д, м. Київ, 04053
тел./факс.: (044) 481-27-27

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру серія
ДК № 6081 від 14.03.2018 р.